

Gennem Kaukasus.

Af

Lektor, cand. mag. Sophie Petersen.

(Sluttet).

Over den tidligere saa vanskeligt tilgængelige Kaukasuskæde har Russerne anlagt to Militærveje, vestligst *den ossetinske*, østligere fra Tiflis til Vladikavkas *den gruzinske*. Denne er anlagt i 1811—64, mens Erobringen af Kaukasus fandt Sted, og den, der her særlig indlagde sig Fortjeneste, var Fyrst Barjatinskij. Den følger fra Tiflis Kurafloeden og en af dens Bifloder, gaar saa i vældige Slyngninger op til Krestovi Passet (2380 m højt) og derefter forbi Kasbek og langs Terekfloden ned til Vladikavkas. Den er let at berejse, da den befares af Automobiler, og en tidlig Morgen satte jeg mig derfor i Tiflis sammen med nogle Russere i et Automobil for at køre til Vladikavkas. Det var straalende Solskin og bagende varmt, da vi kørte ud gennem Byens højtliggende, fattigere Kvarterer, vi passerede det vældige nye Elektricitetsværk, hvor Kurafloedens brusende Vandmasser udnyttes; her er nu rejst et stort Monument af Lenin. Noget længere fremme, hvor Kura optager Bifloeden Aragua, ligger Landsbyen Mtzket¹⁾, Georgiens gamle Hovedstad. Dens Kirke, Georgiens Domkirke, har en Gaard omgivet af Taarne, her lejrer Pilgrimmene sig hvert Aar paa særlige Festdage omkring Baalene og holder en stor religiøs Fest.

Nu begynder Vejen at stige, flere Landsbyer passeres, og rundt om paa Fjældtoppene ses Borgruiner fra Georgiens Storhedstid i den ældre Middelalder. Vi møder efterhaanden mange af Bjærgboerne; nogle kommer kørende paa deres Arba'er, d. v. s. Kærrer forspændt med Okser eller Bøfler, de ligner ganske de Kærrer, man kender fra Oldtidsrelieffer; andre kommer galopperende paa smaa ud-

¹⁾ Her fandt man for nogle Aar siden i den gamle Kirke tre vældige Kolonier af Flagermus paa 3000 Dyr i hver. Dyrene hang under Loftet, og Stengulvet var skjult af $\frac{1}{2}$ m høje Dynger bestaaende af deres tørre, kanelbrune Exkrementer.

holdende kaukasiske Heste med de morsomme Sadler, som bagtil har et Par Horn, der danner et udmærket Støtte, naar man farer af Sted i det ujævne Terræn; atter andre kommer sindigt vandrende. Det er gennemgaaende høje, smukke Folk, der alle er iført den saakaldte Tscherkesha, en lang Kjortel, som naar lige til Hælene og omkring Livet holdes sammen af et smalt Sølvbælte, hvori der er anbragt en svagt bøjet Sabel, en lang, tveægget Dolk og en Pistol; paa Brystet sidder en Række tomme Patronhylstre. Ærmerne er lange og vide, og Hovedbeklædningen er en mørk Faareskindshue. Alle Vaabnene er indlagt med Sølv, et Arbejde, der udføres af særlige Sølvsmede dels rundt om i Landsbyerne, dels i Tiflis (Fig. 2).

foto. Sophie Petersen.

Fig. 2. Kaukasiske Folketyper fra Landsbyen Passanaur paa den gruzinske Hærvej.

Mens man først er kørt gennem Steppeland, gaar Vejen nu videre langs Floden gennem Skove, der nederst bestaar af Eg, Bøg, Ahorn, Ask og Elm, som højere oppe afløses af Birk og enkelte Graner; noget stærkt udviklet Naaletræsbælte er der ikke Tale om. I Skovene bestaar Bundvegetationen nederst af Merian, Timian, bredbladede Valerianaer, Mispel, Roser, Laurbær, Daphne, Taks og Kristtjørn; højere oppe, hvor Græsgangene breder sig i Skovene, vokser: Skjaller, Troidurt, Kløver og Akkeleje. Højest oppe paa Alpegræsgangene findes Klokke, Alperoser, Potentil- og Ranunkelurter, Hønsetarm og Stenbræk. I Aarets 10 Maaneder er disse Græsgange ofte dækkede af Sne, og Blomsterne maa skynde sig at faa sat Frugt i den korte Sommer, der kun varer 6—8 Uger.

I Automobil gør man Turen over den gruzinske Hærvej paa 10 Ti-

¹⁾ Det er forbudt at bære Bøsse.

mer og naar i Løbet af den Tid gennem alle disse forskellige Plantebælter.

Efter Mtzket følger man længe Kuras Biflod, Aragua, saa begynder Vejen at stige og gaar i vældige Slyngninger op til Krestovi-Passet, „Korspasset“, der ligger 2380 m over Havet; Pashøjden er markeret ved en Obelisk. Noget længere fremme passeres den gletscherklædte Vulkan Kasbek, som er opkaldt efter en georgisk Digter, Prins Kasbek, der døde 1893; her ligger en Poststation, hvor man kan overnatte (Fig. 3). Ikke langt derfra bryder en naturlig Narssan Kilde frem af Fjældet, og man kan faa sig et forfriskende Glas Sodavand.

fol. Sophie Petersen.

Fig. 3. Landsbykirken i Kasbek paa den gruzinske Hærvej.

Saa gaar det nedad igen, forbi smaa georgiske Landsbyer, der hænger som Svalereder klistret paa Fjældvæggene. Mange af Folkene heromkring ser røveriske ud, og man forstaar godt den danske Maler, som for nogle Aar siden i Mørke og som eneste Passager kørte ad denne Vej og hele Tiden røg to Cigaretter, en ud af hver Mundvig, for at det skulde se ud, som om der var to Passagerer i Vognen!

Fra nu af følger Vejen Terekfloden og gaar igennem den snævre Darjalkløft, Oldtidens „Porta caucasia“, der allerede omtales hos Plinius. Her er lige akkurat Plads til Vejen og Floden, og Klipperne hænger ofte helt ud over denne. Navne som „Skaan os Gud-Klippen“ og „Djævlekløften“ fortæller tilstrækkeligt om Vejens Urseende.

Snart naas Vladikavkas¹⁾, en By paa 74,000 Indbyggere, efter en

¹⁾ Navnet betyder „Kaukasus Behersker“; den er anlagt af Katarina II.

Tur paa 214 km, og Luften i Byen forekommer een væmmelig lummer efter den friske Bjærgluft. Byen, der handler med Landbrugsprodukter, er kedelig og snavset; den har kun een ordentlig Gade, en bred, træbevokset Boulevard, som strækker sig gennem hele Byen og prydes af et af de sædvanlige Lenin-Monumenter. Den oplives dog meget af de mange Bjærgboere, som færdes paa Gaderne, ofte ridende og med den lange, laadne Filtkappe, Burkaen, hængende ned over Hestens Ryg.

Den næste Dag gaar det saa ad den samme Vej tilbage til Tiflis, som er Georgiens Hovedstad, og tillige Hovedstaden i hele Føderativrepublikken, en By paa op imod 300,000 Indbyggere. Der tilbragte jeg et Par Dage og fik god Lejlighed til at studere denne interessante By. Den bestaar dels af en orientalsk Bydel med Moskeer, Bazarer og snævre Gyder, hvor Husene har Balkoner til to Sider, for at man altid kan finde et Sted, hvor der er Skygge, dels af den moderne Bydel med store Hoteller, brede Boulevarder, Teatre og Biografer. Byen ligger som et helt lille Paris her imellem Rusland og Persien, Tyrkiet og Turkestan. Det slog mig straks, hvor meget mere velklædte Folk var i Tiflis end ellers i Rusland, og at Tiggerne ikke spillede den Rolle som i andre russiske Byer. Senere fik jeg Forklaring derpaa: amerikanske Armeniervenner samler i Amerika brugt Tøj og Stoffer sammen, det sendes til Tiflis, som jo er Hovedstaden ogsaa for Armenien, og her forhandles det til billige Priser i den saakaldte „amerikanske Bazar“, og Pengene anvendes saa til Fordel for Armenierne. Paa den Maade kan man derfor i Tiflis forholdsvis billigt faa godt Tøj. Tiflis er en ældgammel By, som allerede blev Georgiens Hovedstad i det 6te Aarhundrede. Dens Navn betyder „den varme“ og hentyder til de mange (30°—40° C.) varme, svovlholdige Kilder, som udspringer ved Bredderne af Floden Kura, der løber gennem Byen; de benyttes meget til Badning.

Oppe fra det 300 m høje „Davidsbjærg“ har man den bedste Udsigt over Byen, der særlig faar sit Præg dels gennem den gule, brusende Kuraflod, der som et bredt Baand snor sig gennem Byen, dels gennem de mange skinnende, kegleformede eller kantede Taarne paa de georgiske Kirker.

Hovedmassen af Befolkningen i Tiflis er Armeniere, der dominerer overalt i Handelen, de føjer et -off til deres Navn, for at det skal se mere russisk ud, kun i Smaahandelen kan Georgierne klare sig. Georgierne taler deres eget Sprog, Georgisk eller Gruzinsk, som skrives med et særligt Alfabet, og taler i Almindelighed ikke andet end det og saa i Byerne Russisk; Armenierne kan derimod ofte baade tale Tysk og Fransk.

Noget af det morsomste i Tiflis er vel nok at gaa rundt i den gamle Bydel og se paa det brogede Folkeliv og paa alle de mange Ting, der forhandles. Man ser saaledes Folk, som trækker rundt med Æsler belæssede med Trækul eller med Krukker med sur Mælk, og man ser Folk, der sidder og steger Bedekød („Saslich“) paa Spid.

Fra Tiflis rejste jeg med Jernbanen til Batum, en Tur, der først fører en forbi den store Kraftstation ved Kurafloden og Byen Mtket samt senere forbi den mærkelige Hulestad ved Uplisziche, der har været brugt som Tilflugtssted i de Tidsrum af Historien, hvor Georgien har haft Trængselstider, men sandsynligvis er anlagt allerede i den hedenske Tid.

Folk i Toget var især Kaukasusfolk fra den vestlige Del: Georgiere, Mingreler, Svaneter, alle klædt som Tscherkesser, da disse altid har været de mest ansete.

Lokomotivet udbredte her som altid i Kaukasus en ubehagelig Lugt, da der overalt fyres med Petroleumsaffald fra Baku, og et Par af Vognene var indrettet til Transport af Petroleum og bestod af en graamalet Jærncylinder, der laa paa Jernbanehjul. Turen gik gennem de meskiske Bjerge, Vandskellet mellem Kura og Rion, som forbinder Kaukasus med Armenien, de er klædte med vældige Skove af Eg, Bøg, Valnød, Lind, Ask og Ahorn, og rundt omkring findes en Mængde Ruiner af Borge og Taarne.

Efterhaanden kommer man ud i lavere liggende, frugtbart Land, hvor der dyrkes Tobak, Hise og Majs. Husene har Indgang i Gavlen, og Taget, der er dækket med Majsstraa, springer lidt frem; nogle Forraadshuse staaende paa 4 Ben, lidt i Lighed med de norske Stabure, findes ved hver Gaard. Jo nærmere man kommer Sortehavet, jo frodigere bliver Egnen. Vindene giver her en voldsom Nedbør paa Kaukasuskædens Vestside, og det kan skylle ned med næsten tropisk Voldsomhed mange Dage i Træk. Paa den vaade, ofte oversvømmede Bund vokser især Skove af *El* og *Pterocarya caucasia*. Vinteren er saa mild, at der træffes ikke faa stedsegrønne Buske.

Selve Byen Batum, som man naaar til efter 14 Timers Jernbanekørsel fra Tiflis, byder ikke meget af Interesse. Den har nu 61,000 Indbyggere og er Hovedstaden i den autonome Republik Adsharistan, der hører under Georgien. Det interessanteste er vel nok den store Naftahavn, hvor Naftaen fra Baku pumpes gennem Slangere direkte over i Skibene. Nu er man i Færd med at bygge en stor Destillationsfabrik, hvor al Oljen fra Baku skal destilleres, to Rørledninger skal føre den til Batum.

Tæt ved Batum paa Seljennyj Myss — „det grønne Næs“ — bor vor Landsmand Harald Sthyr, der har en „Datcha“, d. v. s. et Land-

sted, som her er omgivet af en vældig Have med en Mandarin-Plantage. Alt er subtropisk Frodighed: der vokser Bambus og Banan, pragtfulde blaa Hortensier danner mægtige Hække, Nerier og Roser kanter Gangene sammen med den stærkt duftende Gardenia, og japaniske Kryptomerier, Palmer og Cycader vokser rundt om paa Havens Skraaninger og Terrasser. Fra Loggiaen, hvor man om Aftenen saa Ildfluerne flyve om som smaa lysende Punkter, havde man den herligste Udsigt til Sortehavet og Kaukasuskæden.

I Nærheden ligger en vældig stor botanisk Have paa 65 ha, den er meget rigt forsynet med subtropiske og tropiske Planter. Hvor Landet ikke er underkastet Kultur, findes en ligesaa yppig naturlig Vegetation bestaaende af Skove med Eg, Avnbøg, Bøg, Elm, ægte Kastanje og Ahorn i de lavere Dele og højere oppe Bjærgfy, Gran (*Picea orientalis*) og Ædelgran. Under Træerne findes en voldsom, tæt, næsten jungleagtig Vegetation af Buske: Tjørn, Mispel, Benved, Rhododendron ponticum, Vedbend og Brombær. Denne Skovtype minder meget om Skovene i den østlige Del af U. S. A.

Noget længere borte ved Tschakva findes store Theplantager, som allerede er anlagt i Kejserdømmets Tid af indkaldte Kinesere; der er til Plantagerne knyttet en Fabrik til Tørring og Pakning af Theen. Nu, hvor Øjeblikkets Løsen i Rusland er: „Ingen Import, kun Export“, søger man end yderligere at oparbejde denne Theavl med det Maal for Øje engang at kunne forsyne hele Rusland med The. Desværre er man i Moskva ikke meget villig til at drikke den nationale The, man vil have den kinesiske. Men jeg kan af egen Erfaring bevidne, at den russiske The er god nok, hos Sthyrer drak vi altid kun The af egen Avl.

En silde Aften gik jeg i Batum om Bord i den mest overfyldte Dampers, jeg nogen Sinde har været paa, for at sejle langs Sortehavets Kyster til Krim. Paa Fordækket var der stuvende fuldt af Folk, som havde slaaet sig ned i tætte Klynger mellem alt deres Kluns og Dagen lang laa og spiste Agurker og Brød, hvortil de drak The i umaadelige Mængder. Det var en uhyre broget Forsamling, der var Jøder, Ukrainere, Tatarer og især Armeniere og Georgiere.

Det var i det hele taget med stort Besvær, at man paa Skibet skaffede Mad til de mange Passagerer, der havde Kahytsplads, især kneb det med Brødet, som i Aar var daarligt i Rusland. Kornreserverne var brugt op, og man ventede med Spænding paa den nye Høst, som dog lovede godt.

Skibet gaar imens sin støtte Gang langs Sortehavets Kyst, anløber Poti, Suchum (der er Hovedstaden i Republikken Abchasien, som hører under Georgien), Gagri og Sotschi. Hele Kyststrækningen er en

russisk Riviera, hvor tidligere adelige Lystslotte nu er nationaliserede (ligesom paa Krim) og omdannede til Sanatorier og Kuranstalter.

Ved Novorossijsk hører Kaukasuskæden op, dens sneklædte Toppe Elbrus og Kasbek har man undervejs ofte haft en pragtfuld Udsigt til, og Landet bliver nu lavere og kedeligere. Novorossijsk er en Fabriksby med vældige Cementfabriker baseret paa Forekomsten af lerholdige Kalksten i Fjældene. Her er ogsaa en vældig Kornsilø, da Byen som Opland baade har Nordkaukasien og nedre Volga. Skibet losses her 52,000 kg The fra Tschakva ved Batum og fortsætter derfra over til Krim — Rejsen i Kaukasus er endt.
